

Johan Tveten

bondesønn med mot og skapertrang

Av Knut Ivar og Thor Tveten i samarbeid med Eva Tvester

Johan Tveten (1869–1948) er omtalt i både Eidsbergs bygdehistorie og i Hans Wålers «Mysen-leksikon» som en av pionerene i handelssenteret Mysen. Han reiste flere av de sentrale forretningsgårdene og beskrives i sin nekrolog som en mann med ubestikkelig redelighet.

Mange av «Haakon»s lesere har sikkert vært innoim «MIM-gården» (Midt i Mysen) for en kopp kaffe eller en bedre middag. I denne gården, som Tveten bygde i 1899, bodde han i mange år og fostret de fleste av sine åtte barn

sammen med sin arbeidsomme kone, Johanne. Dette var etter at han, som ung voksen, dyrket utferdstrangen med fem år i Canada og USA.

Vi lar hans barnebarn i Askim, Knut Ivar og Thor, fortelle om en bestefar som utrettet så mye og som av sine venner ble omtalt som en kjernekar.

Johan Anton Tveten ble født på Tveten i Trøgstad 21. januar 1869 av foreldrene Hans Guldbrandsen Tveten og hustru Anne Helene Larsdatter Neple. De kom begge fra Trømborg, han fra Skollerud og hun fra Neple.

Johans far var bonde, men etter at

han kom til Tveten gård i Trøgstad, drev han også som urmaker og gullsmed. Disse håndverkene ble også blant Johans fremtidige yrker.

Det er ikke så mye vi vet om Johans oppvekst og ungdom, men vi ble fortalt at han var en kar som ikke var så god å skubbe seg på. Det ble sagt, at på dansefester var det sjelden slåssing og bråk når Johan var ordensmann.

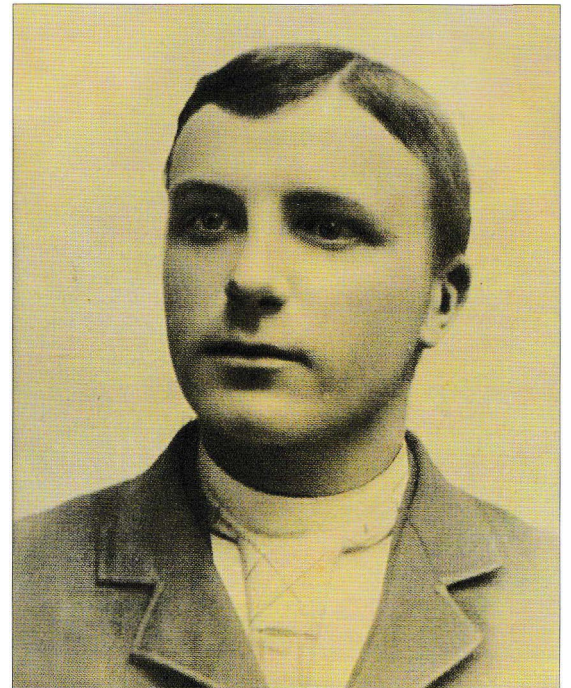
En mann med utferdstrang

Som så mange andre fra bygdene i Smaalenene på slutten av 1880-årene, ville også Johan søke lykken i landet som lokket på andre siden av Atlanterhavet. Allerede som 19-åring reiste han sammen med sin onkel, Martin Neple, til Canada, der de begge hadde fått arbeid med å rydde skog. Martin dro hjem, for nok en gang å ta turen vest over havet, mens Johan dro rett fra tømmerhogst i Canada til USA, der han ble engasjert i flere byggeprosjekter. Etter fem år med hardt arbeid kom han tilbake til gamlelandet.

Gründeren Johan

Ved hjemkomsten i 1893 fikk Johan bruk for sine kunnskaper som urmaker og gullsmed ved å ta arbeid hos sin far, som da var vel etablert i Mysen, en stasjonsby i utvikling. Han samarbeidet så med faren i fem år. Johan hadde også andre planer i hodet og investerte så i noen sentrale tomter på Mysen. Han hadde en drøm om å bli entreprenør.

Året 1898–99 ble starten på en utstrakt byggevirkosomhet. Da oppførte han sitt første hus på Mysen, det som vi i dag kjenner som MIM-gården, et trehus i sveitserstil, som nå, mer

Johan Tveten som ung mann, rundt 30 år. Etter slitsomme arbeidsår i Canada og USA hadde han en drøm om å kvalifisere seg til entreprenør i Norge. Foto utlånt av Knut Ivar Tveten.

enn hundre år etter, er et populært spisested.

Samme år giftet Johan seg med Johanne Marie Johansen som kom fra Kværner i Hærland. Hun var datter av Johan Larsen og Maren Helene Lybæk, som kom fra Rødenes. Deres første bosted ble da MIM-gården.

Strevsomme år

I 1901 kunngjorde Johan i «Indre Smaalenenes Avis» at han ville gjenoppta sin avdøde fars urmaker- og gullsmedforretning i sin gård på Mysen. Mange barn kom også til verden i MIM-gården. Våre tanter fortalte ofte fra barndommen sin at de badet i «Jentepølen», et populært badested ved Mysenelva – en aktivitet som ikke helt ble godtatt av foreldrene.

Dette er Johan Tvetens arbeidsgjeng fra de canadiske skoger i 1890. Dette var hardt arbeid for en målbevisst 20-åring. Johan står som nummer fire fra høyre i svart hatt. Gammelt foto i familiens eie.

Datteren Marie (nummer tre i rekken av i alt åtte barn), fortalte oss mange år etterpå om storesøster Annas 10-års fødselsdag. «Pappa, kan jeg bli så mange jeg vil i selskapet mitt?» «Ja, bli så mange du vil», svarte Johan. Det kom 30 unger til det barneselskapet, så bestemor og oldemor hadde nok hendene fulle den dagen.

Nye prosjekter

Neste byggeprosjekt for Johan ble «Solhøy», det som ble kjent som «Mysen Hotel». Første byggetrinn startet i 1907, det andre i 1911. Johan flyttet nå sin urmaker- og gullsmedforretning inn i nybygget.

Hans kone, Johanne, drev hotellvirksomhet med god hjelp fra sin mor, Maren. Man må beundre vår bestemors arbeidskapasitet! Fem barn, et stort hus og så drive hotell! Som noen vil huske

ble dette hotellet førti år etter åpnet som «Norrøna Hospits og Kafé».

Sentralvarmeanlegg!

«Solhøy» var det første bygget i Mysen som hadde sentralvarmeanlegg. Fyrhus med kjele var plassert i kjelleren med utvendig trapp ned til inngangen. Dette var i følge Johans sønn, Hansten, en yndet plass (godt og varmt) for «svirebrødre» – spesielt om vinteren da det ofte var svært kaldt i Mysen. «Urinlukt» var navnet på problemet som etterhvert oppstod. En slektning av oss, som var skysskar med egen bil, visste råd. Botemidlet ble en kopperplate med ledninger fra onkels bilbatteri. Denne ble plassert nederst i trappen – det satte en stopper for uvesenet.

Flere hus i Storgaten

MIM-prosjektet og Solhøy ga nok

Mysen Mode- og Industriforening.

MIM-gården var Tvetens første byggeprosjekt på Mysen. Den stod ferdig i 1899 og var et trehus bygget i sveitserstil. Her bodde han i mange år med sin flittige kone, Johanne, og etter hvert en stor barneflokk. Fremdeles er det spisested her, 117 år etter at det ble bygget. Postkort utlånt av Jul Aage Krosby.

mersmak, for i 1913 ble murgården i tilknytning til MIM oppført, og nesten samtidig, på andre siden av Storgaten, oppførte Johan sammen med sin svoger, slaktermester Hans Johansen, en større murgård, der Johansen etablerte sin kjøttforretning. Hans Johansen overtok senere hele eiendommen.

På flyttefot med nye planer

I 1917 solgte Johan sin forretning og sine eiendommer i Mysen. I mellomtiden hadde han kjøpt godset «Byn» på Värmlandsnes i Sverige.

Hvordan han kom på å få i stand denne handelen, vet vi lite om, annet enn at han ved hjemkomsten fra Sverige sa: «Johanne, nå får du pakke kofferten, jeg har kjøpt et gods i Sverige!»

Vi vet at hans onkel, Emil Neple, flyttet med familien Tveten til Sverige.

Emil var den mannen som Johan stolte på, siden han hadde landbrukserfaring. Det var nok en smart avgjørelse, når vi vet at godset hadde 1000 mål dyrkbar mark og 1700 mål skog, pluss eget sagbruk.

Man må huske på at dette var for hundre år siden, og at man ikke hadde motorisert arbeidskraft. Men Johan hadde 17 hester, derav en sirkushest som gikk opp på to ben når Hansten sa «Hypp!». Dette var stor stas når gjester kom på besøk. Hansten var den gang 14–15 år gammel og deltok i det daglige arbeid med stell av hester og redskap.

Patron Tveten

Tante Marie fortalte at familien hadde ansatt en guvernante som tok seg av barnas skolegang. Hun fortalte også

at de som arbeidet på godset titulerte godsheren som «Patron».

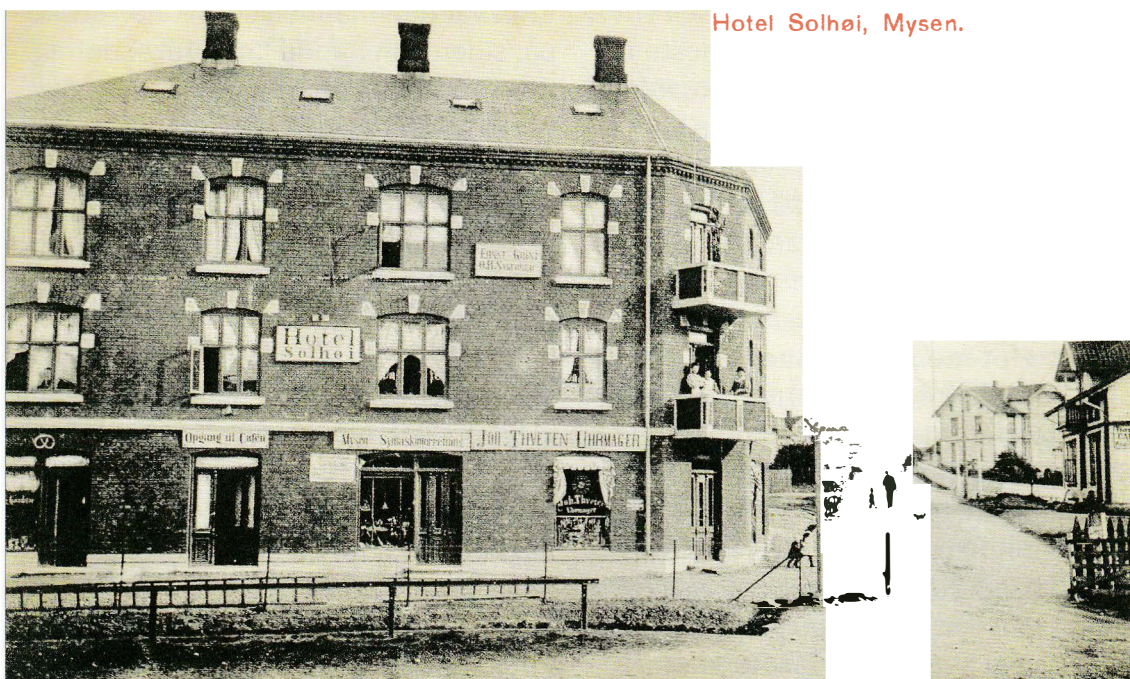
Om de ville snakke med Tveten, så banket de på, ventet til døren ble åpnet, gikk inn med lua i handa og sa: «Är Patron hemma?» Ungene syntes dette var rart, fordi de var vant med fra Norge at alle var dus.

Familien drev eiendommen i to og et halvt år. Johan valgte da å selge fordi det var vanskelig å få lønnsomhet, først og fremst fordi «krigsskatten» etter 1. verdenskrig ble en stor utgift, ved siden av alt tømmeret som forsvant uten at tyveriet ble avdekket. I tillegg var datteren, Dagny, blitt smittet av «Spanskesyken». Det var kanskje den viktigste årsaken til at familien ville tilbake til Norge.

Ny byggevirksomhet i Askim

Johan tok nå med familien til Askim som var i full utvikling på grunn av billig energi fra de nye kraftanleggene ved fossene i Glomma. Han kjøpte to gårdseiendommer: Tornerud og Henstad Østre – og et par industribygg som senere ble solgt til Askim Gummivarefabrikk. Flere villaer og leiegårder ble satt opp på Henstad Østre som var regulert til boligbygging.

Barna måtte vende seg til norsk skole igjen. Det gikk svært godt, ikke minst takket være Marie, som var meget skoleflink. Johan og Johannes yngste datter, Ingrid, som ble født i 1920, ble familiens solstråle, men også store sorg. Etter å ha tatt eksamen artium, døde hun, 20 år gammel, av hjernehinnebetennelse.

Hotel Solhøi, Mysen.

Dette er gården «Solhøi» fra 1910. Her hadde Tveten sin «Uhrmagerforretning», mens hans kone, Johanne, drev «Hotel Solhøi», senere kjent som «Mysen Hotell» Legg merke til binderekken for hester foran gården! Det var flere slike på Mysen på den tid Postkort utlånt av Jul Aage Krosby

Johan Tveten med hatt, slik mange husker ham som eldre etablert byggherre. Foto utlånt av Knut Ivar Tveten.

Tvetengården

I 1922 bygde Johan «Tvetengården» hvor han startet en sports- og isenkramforretning med sykkelverksted. Det gikk vel greit for Johan i «de glade tyveårene» helt til 1929 da «fyrstikkongen» Ivar Kreuger ble del av en kamp med storkapitalen. Det var starten på depresjonen som brakte oss inn i de harde trettiårene.

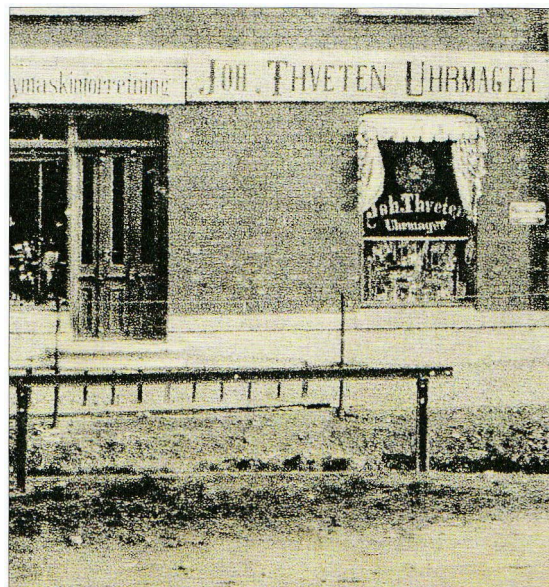
Johan fikk som mange andre merke presset. Han solgte den del av skogen til Henstad Østre som lå mot Korsegården til Anton Løken. Mesteparten av Henstad ble parsellert ut til tomter og solgt for ca. 800 kroner målet. Dette var ingen god forretning for Johan, men det var nødvendig. Han satt i slutten av trettiårene igjen med Tvetengården og sin sports- og jernvareforretning.

Byggegjerningen avsluttes

Johan fikk helseproblemer i de første krigsårene, og da overlot han driften av forretningen til sine sønner og to ugifte døtre. Hans aller siste byggeprosjekt ble avsluttet under krigen i 1943 da han sammen med sin eldste sønn, Hansten, satte opp ei hytte på gården Bjerke ved Lundebyvannet. Hytta var tenkt som et fristed under krigen.

Johan døde i 1948, 79 år gammel. Hans flittige kone, Johanne, fikk et langt liv og døde i 1973, i en alder av 96 år. Flere av ekteparets sju gjenvlevende barn ble også engasjert i forretningsvirksomhet.

Vi, hans to barnebarn, Thor og Knut Ivar, tenker tilbake på en real og familiekjær bestefar som hadde hatt et travelt og spenningsfullt liv med mange utfordringer. Vi er glade for den karakteristikken som han fikk i sin nekrolog: «En hedersmann med en ubestikkelig redelighet»

Detalji av postkort som viser Johan Tvetens Uhrmagerforretning i Solhøi og binderekke i forkant.